

Handledning

Kemikalierätt för inköpare

Innehåll

10 tips för kemikaliesmarta inköp	3
Förord	4
Hållbar stad	5
Välja rätt vid inköp och upphandling	6
Ditt ansvar	7
Tips för kemikaliesmarta inköp	9
Generella tips	9
Tänk efter före	9
Ta hjälp av märkningar	10
Våga fråga	10
Tänk på materialval	10
Husgeråd, köksutrustning och livsmedelsförpackningar	11
Möbler och inredning	12
Textilier och arbetskläder	13
Leksaker	14
Hobbymaterial	15
Kemiska produkter	16
Kosmetiska och hygieniska produkter	17
Elektriska och elektroniska produkter	18
Fördjupning	19
Våga fråga! Frågor du kan ställa till din leverantör	18
Fakta om kemikalier	20
Fakta om plast	25
Övriga miljöaspekter	25
Märkningar för kemikaliesmarta val	26
Vanliga begrepp inom upphandling och kemikalier	28
Vill du veta mer?	30

Miljöförvaltningen

Karl Johansgatan 23, 414 59 Göteborg

ISBN nr: 1401-2448

Titel: Handledning. Kemikalierätt för inköpare

Författare/grafisk form och layout: Miljöförvaltningen, Göteborgs Stad

Grafisk form och layout: Kommunikationsavdelningen

10 tips för kemikalie-smarta inköp

1. Fundera igenom behovet innan du köper in en vara eller produkt.
2. Handla på ramavtal.
3. Fråga leverantören om du undrar vad en vara är gjord av eller vad den innehåller.
4. Välj miljömärkt när det finns.
5. Välj oparfymerade varor och produkter, särskilt tvål, tvättmedel och andra produkter som kommer i kontakt med huden.
6. Välj naturmaterial som trä, läder, bomull och ull, eller hållbart material som glas, porslin eller rostfritt stål istället för plast när det är möjligt, helst miljömärkt. Det är särskilt viktigt när det gäller varor som kommer i kontakt med livsmedel.
7. Undvik varor och produkter med speciella egenskaper som exempelvis antibakteriell effekt, smuts-, fett- eller vattenavvisande funktion eller flamskyddande egenskaper.
8. Undvik engångsartiklar, till exempel engångsmuggar och engångshandskar.
9. Köp färre kemiska produkter.
10. Begränsa inköpen av elektriska och elektroniska varor, undvik till exempel leksaker med inbyggda batterier.

Förord

Denna handledning är ett stöd för dig som arbetar med att köpa in varor och produkter i Göteborgs Stad. Syftet är att du ska kunna följa delmålet i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 om att minska användningen av skadliga ämnen.

Handledningen ska göra valet enklare för dig vid inköp till exempelvis skola, förskola, äldreomsorg, museer, bibliotek, idrottshallar och kontor.

Handledningen är framtagen av miljöförvaltningen i Göteborgs Stad.

Figur 1. Stöddokument

Styrande dokument	Vägledning	Handledning	Exempel
Styrning inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling i Göteborgs Stad.	Övergripande beskrivning av VAD som ska göras.	En konkret beskrivning av HUR det kan göras. Till exempel gör så här och tänk på .	Exempel från verksamheter i staden för inspiration och tillämpning i den egna organisationen.

Copyright: Steampipe Production Studio AB/Göteborg & Co

Hållbar stad

Göteborgs Stad ska ställa om till en ekologiskt hållbar stad till 2030. För att nå dit krävs att stadens verksamheter gör en mängd åtgärder för att minska sin miljö- och klimatpåverkan.

Ett giftfritt Göteborg

Ett av delmålen i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030 är att minska användningen av skadliga ämnen.

Förvaltningar och bolag i staden ska sluta använda utfasningsämnen genom att fasa ut varor och produkter som innehåller de skadligaste ämnena samt halvera användningen av prioriterade riskminskningsämnen till 2030.

Stadens gemensamma miljöledningssystem

Ett viktigt verktyg i miljöarbetet är Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning.

Miljöledningssystemet ska säkerställa att förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad planerar, genomför, följer upp och förbättrar sina insatser och arbetssätt för att nå stadens miljömål. Miljöledningssystemet är på det sättet en hjälp i det systematiska kemikaliearbetet.

LÄS MER

Mer information om miljömålen som finns i styrande planerande dokument hittar du på stadens intranät på temasidan: [Miljöarbete i staden](#)

Välja rätt vid inköp och upphandling

Som inköpare är det viktigt att göra kemikaliesmarta val vid inköp, dels för att inte utsätta de personer som tillverkar eller använder varorna och produkterna för skadliga ämnen, dels för att kunna möjliggöra återanvändning och återvinning när inköpen så småningom blir avfall.

Denna handledning omfattar främst de varor och produkter som är prioriterade enligt Vägledning för Göteborgs Stads strategiska kemikaliearbete, med undantag för byggprodukter och livsmedel (se faktarutan nedanför):

- Möbler och inredning
- Textilier och arbetskläder
- Elektriska och elektroniska produkter
- Lek- och hobbymaterial
- Husgeråd, köksutrustning och livsmedelsförpackningar
- Kemiska produkter
- Kosmetiska produkter

För förskolan är handledningen en komplettering till Vägen till en giftfri förskola. I det materialet finns tips om vad du kan tänka på när du ska byta ut eller rensa ut varor i din verksamhet.

Byggprodukter

När det gäller [byggprodukter](#) har både staden och branschen kommit långt. Det finns flera verktyg, som miljöstöd, vid val av byggmaterial. Göteborgs Stad har valt det tredjepartsgranskade systemet Byggvarubedömningen, både vid byggarbete i egen regi och vid entreprenader. Dessutom är hela det upphandlade sortimentet av byggprodukter granskat med avseende på kemiskt innehåll.

Livsmedel

Vid inköp av [livsmedel](#) är den viktigaste åtgärden för att undvika skadliga kemikalier att välja ekologiska alternativ. Inom ramen för Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 följs andelen ekologiska livsmedelsinköp upp med målvärdet 80 procent till 2030.

Ditt ansvar

Det är viktigt att du som inköpare har läst och känner till bestämmelserna i [Göteborgs Stads riktlinjer för inköp och upphandling](#).

Genom att följa riktlinjen kan du vara säker på att du följer upphandlingslagstiftningen.

Handla på ramavtal

Foto: Frida Winter, Göteborgs Stad

Som inköpare ansvarar du för att handla från de befintliga ramavtalen. Det är det enskilt viktigaste du kan göra för att försäkra dig om att du gör så kemikaliesmarta val som möjligt.

Kontrollera även att du handlar från de ramavtal som är anpassade till din verksamhet. Det gäller framför allt verksamheter där barn vistas, som förskola och skola, eftersom kraven på varor och produkter till barn ibland är hårdare.

Eftersom ramavtalen som Inköp och upphandling tar fram vänder sig till hela staden kan det finnas kemiska produkter på de gemensamma avtalen som vissa verksamheter har behov av men som inte bör användas av alla. Därför behöver du kontrollera att du inte väljer produkter med skadliga ämnen även om du handlar på ramavtal.

Tänk på att om du köper varor som inte finns på ramavtal är det ditt ansvar som inköpare att själv ställa de krav som staden beslutat om och kontrollera att de efterlevs.

Välj tummen upp

När du beställer från ramavtal välj då i första hand varor och produkter märkta med tummen upp, eftersom det är de som är granskade med avseende på kraven i upphandlingen.

Det innebär inte att stadens kemikaliekrav alltid är uppfyllda inom varje avtalsområde. Det tar tid att fasa ut varor och produkter som inte uppfyller kraven och det är inte säkert att det finns bättre alternativ på marknaden när upphandlingen genomförs. Här har alltså du som beställer varor och produkter en viktig roll genom de val som du gör.

Genom att efterfråga miljöanpassade varor och produkter leder det till ett ökat utbud. Välj därför gärna tummen upp i kombination med gröna lövet när det är möjligt eftersom det gröna lövet innebär att varan eller produkten har en miljö- eller kvalitetsmärkning.

Fråga efter fler ramavtal

Om ni återkommande köper en vara eller produkt som inte finns upphandlad och det rör sig om ett återkommande behov ska du eller inköpssamordnaren kontakta förvaltningen inköp och upphandling och meddela att ni har behov av ytterligare ramavtal eller ytterligare varor eller produkter inom ett befintligt ramavtal.

Påverka genom en avtalsgrupp

Du kan bidra med dina kunskaper och samtidigt ha möjlighet att påverka sortimentet i en upphandling om du deltar i en [avtalsgrupp](#). De personer som ingår i en avtalsgrupp ser till att upphandlingen stämmer överens med de behov som finns i verksamheterna och deltar under hela processen. Oavsett om du är med i en avtalsgrupp eller inte kan du alltid skicka in synpunkter om hur ramavtalen fungerar i din verksamhet och önskemål inför kommande upphandlingar till förvaltningen inköp och upphandling. [Tyck till om ramavtalen](#)

Tips för kemikalie-smarta inköp

Här får du tips på vad du kan tänka på, så långt det är möjligt, för att göra kemikalie-smarta val vid inköp av varor och produkter. I handledningen används begreppen vara och produkt utifrån kemikalielagstiftningens perspektiv. En vara är ett föremål vars form, yta eller design har större betydelse för funktionen än det kemiska innehållet. En stol är till exempel en vara eftersom funktionen är det primära, inte vad den är gjord av. Begreppet produkt används för kemiska produkter samt kosmetiska produkter.

Generella tips

Tänk efter före

- Att inte köpa är det enklaste sättet att slippa fundera över kemikalier vid inköp. Du ska självklart köpa de varor och produkter som behövs i verksamheten, men det kan vara bra att fundera över det faktiska behovet innan du tar beslut om nyinköp. Läs även Kretslopp och vattens checklista [Förebygg avfall vid inköp och upphandling](#).

Basera inte ett inköpsbeslut enbart på vad ni brukar köpa utan att fundera över om det finns alternativ. Det skulle exempelvis kunna handla om att göra eget pysselmaterial eller samla material från naturen till förskolan. Eller att välja mindre kemikalieintensiva städmetoder.

- Är återanvändning ett alternativ? För möbler och inredning finns stadens interna återbrukstjänst [TAGE](#) samt ramavtalet för återbruk av möbler. Även vid återanvändning behöver du ta hänsyn till innehållet i varorna, exempelvis sker ingen granskning av varorna som läggs upp på TAGE. Ta hjälp av denna handledning eller annat stödmaterial vid återanvändning.
- Välj varor med längre livslängd, det vill säga högre kvalitet. Det innebär även att välja inredning med tidlös design som kan användas under en längre tid. Ta även hänsyn till hur varan ska skötas under sin livstid. Förkortas livslängden på varan om den inte sköts regelbundet? Tänk också på hur varan ska tas om hand när den är förbrukad och undvik i möjligaste mån varor som är svåra att återvinna, till exempel om den har inbyggda batterier eller är sammansatt av många olika sorters material.
- Undvik engångsartiklar, till exempel engångsmuggar, engångshandskar. Ungefär hälften av all plast som tillverkas används till engångsartiklar och att undvika sådana är ett bra sätt att bidra till att minska mängden plast. Det är dessutom ett mål i [Göteborgs Stads avfallsplan 2021-2030](#) att stadens verksamheter ska halvera användningen av engångsartiklar till 2025.

Ta hjälp av märkningar

- Ett enkelt sätt att köpa kemikaliesmart är att titta efter miljömärkningar eller andra kvalitetsmärkningar. Mer information om relevanta märkningar när det gäller kemikalieinnehåll finns i avsnittet "Märkningar för kemikaliesmarta val".

Våga fråga

- Fråga leverantören vad en vara innehåller eller vilket material den består av om du är osäker, så att du kan göra ett medvetet val. I avsnittet "Våga fråga – frågor du kan ställa till din leverantör" finns förslag på frågor du kan ställa.
- Fråga var varan är tillverkad. Välj varor som är tillverkade inom EU när det är möjligt. Det går inte generellt att säga att varor från något enskilt land är bättre eller sämre. Däremot finns det lagstiftning kring kemikalier som bara gäller varor som är tillverkade inom EU. Ämnena kan alltså finnas i varor som importeras från länder utanför EU. Det är importören som ska kontrollera att varan uppfyller lagstiftningen men tyvärr försvinner ofta information om varors innehåll i långa produktionsled.

Tänk på materialval

- Titta gärna efter varor av massivt trä, textilier av naturfiber (som till exempel bomull, ull, lin och hampa) och vegetabiliskt garvat läder. Generellt är det bra att minska mängden plastföremål för då minskar också risken för skadliga kemikalier i varorna.

Även naturmaterial kan innehålla kemikalier, både naturligt och rester av kemikalier som har använts vid odling eller tillverkning, till exempel rester av krom vid garvning av läder eller färgämnen för färgning av bomull. Välj därför helst miljömärkta material. Om du inte hittar alternativ till plast, välj bättre plastsorter som till exempel polyeten (PE), polypropen (PP) och polyetylentereftlatalat (PET). Försök om möjligt att undvika polyvinylklorid (PVC och vinyl), polykarbonat (PC) och polystyren (PS).

- Undvik varor och produkter med speciella egenskaper, till exempel antibakteriell effekt, smuts- eller vattenavvisande funktion eller flamskyddande egenskaper, eftersom de kemikalier som tillsätts för att ge dessa egenskaper ofta är skadliga för människors hälsa och miljön.

Husgeråd, köksutrustning och livsmedelsförpackningar

- Välj porslin, lättviktsporcelain, glasporslin, glas, rostfritt stål eller trä för varor som kommer i kontakt med livsmedel speciellt ihop med varm mat, eftersom plast kan släppa ifrån sig kemikalier om den värms upp. Exempelvis:
 - Dricksglas av glas. Om verksamheten behöver ha pipmuggar, försäkra dig om att muggen inte innehåller bisfenol eller är tillverkad av polykarbonat.
 - Tallrikar i porslin. Lättviktsporcelain kan vara ett alternativ om vanliga porslinstallrikar är för tunga.
 - Serveringsbestick, slevar, stekspadar med mera i rostfritt stål eller trä.
 - Tillbringare av rostfritt stål. De är lättare än glas och håller längre. Undvik tillbringare av plast eftersom de ofta är tillverkade av polykarbonat och innehåller bisfenol.
 - Kastruller och grytor i rostfritt stål och stekpannor i rostfritt stål, gjutjärn eller kolstål. Undvik produkter med non-stickbeläggning.
 - Bakformar, kantiner och skålar i rostfritt stål, glas eller porslin.
- Om plast är det enda eller bästa alternativet välj då bättre plastsorter, till exempel polyeten (PE), polypropen (PP) och polyetentereftalat (PET) för plastpåsar, plastfolie, flaskor, förpackningar med mera. Välj nitril eller polyeten istället för vinyl om verksamheten har behov av engångshandskar. Undvik främst plastvaror av polyvinylklorid (PVC), polykarbonat (PC), polystyren (PS).
- Välj miljömärkta bakplåtspapper, muffinsformar med mera eftersom de inte innehåller högfluorerade ämnen.
- Välj om möjligt kartongförpackningar istället för konservburkar. Många konservburkar har en beläggning på insidan som kan innehålla bisfenol. Det finns konservburkar utan dessa ämnen, kontrollera i så fall att det står att burken är bisfenol-fri.

Foto: Chairs/Pixabay

Möbler och inredning

- Välj möbler och inredning i trä, textil och metall i första hand, helst miljömärkt.
- Välj gärna begagnat. Tänk bara på att det i gamla möbler kan finnas ämnen som inte är tillåtna idag, exempelvis kan äldre stoppade soffor innehålla flamskyddsmedel och möbelklädsel av konstläder kan innehålla skadliga mjukgörare. Inom staden finns två sätt att välja begagnade möbler:
 - [TAGE](#), stadens interna återbrukssajt där du kan lägga upp, boka och efterlysa möbler och inredning som blivit över inom staden.
 - Ramavtalet för återbruk av möbler inom kontor och offentliga miljöer som innefattar begagnade möbler, renoveringstjänster samt inredningsarkitektstjänster.

Läs mer i inköp och upphandlings [Vägledning till cirkulära inköp](#).

- Välj miljömärkta produkter om det är möjligt. I [Göteborgs Stads möbelkatalog](#) går det att se miljömärkta alternativ från leverantörerna inom möbelavtalen, välj dessa möbler i första hand.
- Köp material som går att tvätta, till exempel tvättbara filter, mattor och soffor med avtagbar klädsel. Dels för att kunna tvätta ur restkemikalier från tillverkningen samt damm och smuts, dels för att material som inte är möjligt att tvätta istället kan vara behandlade med olika kemikalier för att hindra att tyget blir smutsigt. Tänk även på om en möbel är enkel att rengöra samt att det går att städa under den på ett enkelt sätt.
- Välj madrasser och kuddar i annat material än skumgummi, till exempel bomulls-, ull- eller polyestervadd. Vid tillverkning av skumgummi används kemikalier som ibland kan finnas kvar i färdiga skumgummimadrasser och kuddar. Skumgummi kan också vara behandlat med flamskyddsmedel.
- Undvik madrassöverdrag av PVC-plast eftersom de kan innehålla skadliga mjukgörare.
- Undvik möbler och inredning med egenskaper som till exempel flamsäkra och vatten- eller smutsavvisande eftersom de kemikalier som tillsätts för att ge dessa egenskaper ofta kan påverka människors hälsa och miljön.
- Välj mattor i naturmaterial, exempelvis ull eller bomull, och utan gummerad undersida. Gummeringen kan till exempel innehålla flamskyddsmedel. Det finns mattor som istället har en vävd undersida för att motverka halka.
- Om ni har behov av ljuddämpande bord, välj linoleum som ljuddämpande skikt i stället för PVC-plast.

Textilier och arbetskläder

- Välj miljömärkta textilier när det är möjligt.
- Välj textilier av naturfiber i första hand, till exempel bomull, ull, lin eller hampa. Helst även miljömärkta, eftersom även naturfiber kan vara behandlade med skadliga kemikalier vid odling, tillverkning eller transport. Undvik kläder och andra textilier av PVC-plast, till exempel regnkläder, vaxdukar och duschdraperier. Tänk på att även tryck på kläder kan bestå av PVC-plast.
- Undvik textilier med speciella funktioner, till exempel flamsäkra, antimikrobiella och vatten- eller smutsavvisande, eftersom de kemikalier som tillsätts för att ge dessa egenskaper ofta kan påverka människors hälsa och miljön.
- Om din verksamhet köper in arbetskläder, till exempel ytterkläder eller kökskläder, kontrollera att de inte innehåller högfluorerade ämnen eller skadliga flamskyddsmedel. [Upphandlingsmyndigheten har tagit fram krav](#) för flamskyddande samt vattenavvisande funktion. Tänk på att det för vissa yrkesgrupper finns krav om flamsäkra kläder enligt arbetsmiljölagstiftningen.
- Välj textilier som kan tvättas. Textilier bör alltid tvättas före användning eftersom de kan innehålla rester av kemikalier som har använts vid framställningen. Dessutom ansamlas kemikalier i damm på textilier, som därför bör tvättas regelbundet.
- Undvik fleece eftersom det släpper ifrån sig mikroplaster när det tvättas. Mikroplaster är mycket små plastbitar eller plastfibrer. De bryts inte ner och kan vara skadliga när de så småningom hamnar i vattenmiljöer.

Foto: Pixabay

Leksaker

- Välj leksaker anpassade till barn under 3 år när det är möjligt. Reglerna är hårdare för leksaker till små barn.
- Välj leksaker som är möjliga att tvätta eller rengöra på ett enkelt sätt.
- Välj leksaker av trä eller textil som alternativ till plast. Fråga leverantören om leksaken eller en liknande leksak finns i något annat material än plast.
- Om det inte finns alternativ till plast, kolla upp vilken typ av plast leksaken består av samt om det finns miljömärkta leksaker. Välj plastleksaker av bättre plastsorter, till exempel polyeten (PE), polypropen (PP) och polyetylenetereftlatalat (PET). Undvik om möjligt plasttyperna polyvinylklorid (PVC), polystyren (PS) eller polykarbonat (PC). Om leksaken är gjord av någon av dessa plaster, köp den bara om den är speciellt viktig för verksamheten, exempelvis för att den har ett högt pedagogiskt värde. Tänk på samma sätt när det gäller andra varor som används till lek och där det pedagogiska värdet är högt.
- Vid inköp av utklädningskläder, kontrollera om tyget har något tryck eller detaljer av konstläder. Textiltryck samt konstläder kan vara gjort av PVC-plast, undvik därför tyger med tryck om du inte kan få reda på vad trycket består av. Välj miljömärkt om möjligt.
- Kontrollera innehållet innan du köper sminkprodukter eller ansiktsfärger för barn. All kosmetika ska ha en innehållsförteckning, men färger för ansiktsmålning och liknande är ofta dåligt märkta eller saknar innehållsförteckning. Ansiktsfärg och barnsmink kan även innehålla doftämnen som kan vara allergiframkallande.

Enligt [leksaksdirektivet](#) är 55 allergiframkallande doftämnen förbjudna i produkter till barn och ytterligare 11 doftämnen måste anges med namn om de används. Dessutom kan dessa produkter innehålla konserveringsmedel (propyl- och butylparaben) som finns med bland de hormonstörande ämnena på SIN-listan respektive kandidatförteckningen till Reach och som inte ska användas enligt stadens miljö- och klimatprogram.

Foto: Göteborgs Stad

Hobbymaterial

- Välj miljömärkt hobbymaterial när det finns.
- Välj hobbymaterial anpassat till barn om du beställer till förskola, skola eller andra verksamheter där barn vistas. Handla från de avtal som är upphandlade för sådana verksamheter eftersom kraven är anpassade till barn. Färger och andra hobbyprodukter som riktar sig till vuxna bör inte köpas in till barn, eftersom de produkterna kan innehålla ämnen som inte är tillåtna i produkter för barn. Undvik hobbymaterial som är märkta med en farosymbol. Sådana produkter ska inte finnas inom de avtal som gäller för förskola och skola men kan finnas inom andra ramavtal så se upp om du handlar från dessa.
- Välj modell- och leklror som är baserade på vegetabiliska vaxer och oljor eller bivax. Undvik leklror med PVC-plast som ska härdas i ugn samt konstnärlror eftersom de kan innehålla bly.
- Undvik att köpa sprayprodukter. När spray används sprids små droppar, så kallade aerosoler, i den omgivande luften och dessa kan lätt andas in.
- Undvik glitterprodukter. Glitter består ofta av mycket små plastpartiklar, så kallade mikroplaster, som inte bryts ner och som är skadliga när de hamnar i vattenmiljöer.

Kommunfullmäktige beslutade 2015 att produkter med tillsatser av mikroplaster inte längre ska köpas in, användas eller spridas och därmed ska glitterprodukter av plast inte finnas med på ramavtal för hobbymaterial.

- Välj gärna alternativa hobbymaterial, till exempel från naturen eller egentillverkat material som leklror, fingerfärg eller såpbubblor. Vill ni göra eget pysselmaterial så finns det många tips på nätet, sök till exempel efter egen play doh, trolldeg, fingerfärg eller eget glitter.

Kemiska produkter

- Köp färre kemikalier och undvik faroklassade produkter när det är möjligt. Enligt lag behöver verksamheter ha en uppdaterad kemikalieförteckning med de kemiska produkter som finns i verksamheten.

Förenkla arbetet med förteckningen genom att ha så få produkter som möjligt samt använd ett digitalt kemikaliehanteringssystem.

Alla förvaltningar och bolag i staden har tillgång till kemikaliehanteringssystemet Chemsoft. Ta hjälp av systemet för att välja de kemiska produkter som är bäst ur miljösynpunkt.

- Välj städ- och rengöringsprodukter som är oparfymrade och helst miljömärkta.
- Undvik sprayprodukter, till exempel doftspray. När spray används sprids små droppar, så kallade aerosoler, i den omgivande luften och dessa kan lätt andas in. Doftsprayer och luftförbättrare innehåller också doftämnen som kan vara allergiframkallande.
- Undvik städ- och rengöringsprodukter som innehåller antimikrobiella ämnen, exempelvis triklosan, triklokarban eller silver och silverföreningar.

Figur 2. Faroklassade kemiska produkter

Dessa symboler finns på kemiska produkter som utgör särskilda risker. De behöver riskbedömas med avseende på arbetsmiljörisiker. Undvik dem om det är möjligt och överväg om det finns alternativa produkter eller metoder.

Tänk också på att det ska finnas säkerhetsdatablad för faroklassade kemiska produkter.

Foto: Miljöförvaltningen

Foto: Miljöförvaltningen

Kosmetiska och hygieniska produkter

- Välj kosmetiska produkter, till exempel tvål och krämer, som är oparfymade och helst även miljömärkta.
- Undvik våtservetter. De kan innehålla parfym, konserveringsmedel och andra miljö- och hälsoskadliga ämnen. Om verksamheten ändå har behov av våtservetter så välj oparfymade och miljömärkta alternativ.
- Undvik produkter med antimikrobiella ämnen, exempelvis triklosan, triklokarban eller silver och silverföreningar.
- Undvik produkter med mikroplaster, exempelvis tandkräm eller duschkräm med skrubbeffekt. Ser du ord som polyethylene, polypropylene, polyethylene terephthalate, polymethyl methacrylate eller nylon bland ingredienserna så innehåller produkten plast, och det brukar betyda mikroplast. Kommunfullmäktige beslutade 2015 att produkter med tillsatser av mikroplaster inte längre ska köpas in, användas eller spridas.

Elektriska och elektroniska produkter

- Välj elektronik med lång livslängd, till exempel genom möjlighet att byta batteri eller reservdelar. Nyproduktion av elektronik har en stor miljöpåverkan.

Att skjuta upp inköp och förlänga livslängden på befintlig elektronik är den viktigaste åtgärden för att minska elektronikens miljöeffekter. Läs även Kretslopp och vattens råd i dokumentet [Förläng livslängden på IT-utrustning](#). Tänk även på att elektronik ska tas om hand särskilt när de är förbrukade. Alla varor med sladd eller batteri ska lämnas som el-avfall. Det kan även finnas inbyggda batterier och då ska hela produkten lämnas in.

- Välj gärna miljömärkt elektronik och vitvaror, till exempel TCO-certifierad, Svanenmärkt eller EU Ecolabel.
- Välj gärna laddningsbara batterier eftersom de är bättre ur miljöperspektiv.
- Undvik vitvaror med antimikrobiell effekt. Det kan förekomma i till exempel kylskåp, disk- och tvättmaskiner.

Foto: Pexels

Fördjupning

Våga fråga! Frågor du kan ställa till din leverantör

De märkningsregler som gäller för varor är inte lika omfattande som reglerna för kemiska produkter. Däremot är leverantörer av varor skyldiga, enligt artikel 33 i EUs kemikalielagstiftning, Reach, att informera sina kunder om en vara innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett ämne som finns på kandidatförteckningen. Informationskravet gäller alla led i distributionskedjan, även återförsäljare. Informationen ska lämnas till yrkesmässigt verksamma kunder automatiskt, vilket gäller oss inom staden. Privatpersoner ska på begäran få samma information inom 45 dagar.

Ämnen som tas upp på kandidatförteckningen har egenskaper som kan medföra allvarliga och bestående effekter på människors hälsa och på miljön. De kan till exempel vara cancerframkallande, skadliga för fortplantningsförmågan, svårnedbrytbara, eller giftiga.

Du kan läsa mer om kandidatförteckningen och vilka ämnen som finns med på [Kandidatförteckningen - Kemikalieinspektionen](#).

Genom att ställa frågor bidrar du till att öka leverantörernas medvetenhet om vilka skyldigheter de har samt visar att det finns en efterfrågan på mer kemikaliesmarta alternativ. Nedan följer exempel på frågor som du kan ställa till din leverantör om du har funderingar kring en vara. Om leverantören inte kan eller vill svara så är det bra om du meddelar [förvaltningen inköp och upphandling](#) om det så att de kan ta hänsyn till det när de följer upp avtalet. [Tyck till om ramavtalen](#).

Frågor till leverantörer

- Vilket material är varan gjord av?
- Om varan är av plast, vilken sorts plast är det?
Se fördjupning om plaster för information om de vanligaste plasterna.
- Innehåller varan bisfenoler (flera olika bisfenoler omfattas av miljö- och klimatprogrammet, så säkerställ att leverantörens svar inte bara gäller bisfenol A)?
Detta gäller exempelvis vattenflaskor, pipmuggar, tillbringare och leksaker av polykarbonatplast, ytskikt i konservburkar, termopapper samt epoxilim och epoxifärg.
- Innehåller varan eller produkten tillsatta doftämnen och i så fall vilka? Detta gäller främst rengörings- och hygienprodukter men doftämnen kan även förekomma i leksaker och hobbymaterial.
- Innehåller varan eller produkten några antimikrobiella ämnen och i så fall vilka?
- Innehåller varan något ämne på kandidatförteckningen?
- Har ni frågat era underleverantörer om varan innehåller något ämne på kandidatförteckningen?

**Våga fråga
din leverantör!**

Figur 3. Kandidatförteckningen och exempel på varor och vilka ämnesgrupper de kan innehålla

Område	Exempel på varor	Kemikalier som kan förekomma
Möbler och inredning	Soffor	Framskyddsmedel
	Mattor	Högfluorerade ämnen
	Madrasser och kuddar	Flamskyddsmedel Ftalater (i överdrag av PVC)
	Bord med ljuddämpande yta	Ftalater (i PVC)
Textilier	Gardiner	Flamskyddsmedel
	Textilier med PVC, till exempel regnkläder (galon), vaxdukar, duschdraperier, plastmattor, konstläder	Ftalater
	Plasttryck på kläder och textil	
	Ytterkläder, överdragskläder	Högfluorerade ämnen
Elektriska och elektroniska produkter	Sladdar till till exempel köksapparater, mobiler, surfplattor med mera	Kortkedjiga klorparaffiner Ftalater
	Datorer, AV-utrustning, tangentbord	Flamskyddsmedel
Lek- och hobbymaterial	Leksaker av PVC-plast, till exempel bollar, dockor	Ftalater Kortkedjiga klorparaffiner
	Leklorer (av PVC)	Ftalater
Varor i kontakt med livsmedel	Stekpannor, kastruller, bakformar och annat med non-stick	Högfluorerade ämnen
	Bakplåtspapper	
	Plastfilm och plasthandskar	Ftalater

Fakta om kemikalier

Foto: Pexels

Kemikalier finns i allt vi omger oss med och bidrar många gånger till att förenkla våra liv. Men kemikalier kan tyvärr också ha negativa effekter på människors hälsa och miljön. Vi vet att vissa kemikalier är skadliga men för de allra flesta ämnen är riskerna okända och därför behöver vi vara försiktiga med vilka kemikalier vi använder och hur vi använder dem.

Bland de kemikalier som Göteborgs Stads förvaltningar och bolag ska sluta använda är följande kemikalier de som ofta kan förekomma i varor:

Ftalater

Ftalater är en grupp av ämnen som bland annat används som mjukgörare i plaster, framför allt i PVC (polyvinylklorid) som kan innehålla upp till 50 procent mjukgörare.

Ftalater är inte bundna till plasten och kan därmed läcka ut till omgivningen under lång tid. Flera ftalater är klassade som reproduktionsstörande, det vill säga att de kan skada fortplantningsförmågan, och vissa misstänks även kunna påverka hormonsystemen. I EU:s kemikalielagstiftning Reach regleras sju ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar. Fyra av dessa

ftalater regleras sedan juli 2020 även i en mängd olika konsumentvaror. På kandidatförteckningen finns fler ftalater som misstänks kunna ha negativa effekter, vilket är bra att känna till om du frågar leverantören om vilka ämnen en vara innehåller.

Foto: Pixabay

Ftalater kan till exempel finnas i plastleksaker, golv, regnkläder, kablar, färger, plasttryck på kläder, bordsdukar, tapeter, limmer och skönhetsprodukter. Ju mjukare plastprodukten är desto mer mjukgörare finns det oftast i den, till exempel ftalater.

Klorparaffiner

Klorparaffiner är en grupp av ämnen som bland annat används som flamskyddsmedel, mjukgörare i plaster, smörjmedel, vid lädertillverkning och som ingrediens i metallskärvätskor. Klorparaffiner delas in i tre grupper utifrån hur långa molekylerna är: kortkedjiga (SCCP), mellankedjiga (MCCP) och långkedjiga (LCCP). Alla klorparaffiner är mer eller mindre svårnedbrytbara i miljön. SCCP, som är den mest studerade gruppen av klorparaffiner, klassificeras som cancerframkallande.

Både SCCP och MCCP är mycket giftiga för vattenlevande organismer och MCCP misstänks även kunna störa fortplantning. LCCP är mindre studerade och är inte heller klassificerade inom EU. SCCP är reglerade inom EU samt även i viss mån internationellt genom Stockholmskonventionen om svårnedbrytbara organiska ämnen. MCCP finns sedan juli 2021 med på kandidatförteckningen.

Klorparaffiner kan till exempel finnas i plastvaror, textilier, tätningsskum med mera. För några år sedan var klorparaffiner mycket uppmärksammade på grund av att man hittade dem i smörjoljan i stavmixrar.

Bisfenoler

Bisfenol A är den mest kända bisfenolen och den används bland annat för att framställa polykarbonat- och epoxiplast. Studier visar att bisfenol A är hormonstörande och misstänks kunna skada fortplantningsförmågan. Sedan 2011 är bisfenol A förbjudet i nappflaskor och 2013 förbjöds det även i barnmatsförpackningar. I Göteborgs Stad finns dessutom ett beslut om att upphöra med användningen av termopapper, till exempel kvitton och biljetter, som innehåller bisfenol A och att fasa ut bisfenol A i andra varor i de fall de kan ersättas med likvärdiga alternativ.

Kommunfullmäktige har även beslutat att stadens verksamheter ska säkerställa att den mat som serveras är fri från bisfenol A vilket innebär att ämnet inte får förekomma i varor som kommer i kontakt med livsmedel.

Bisfenol A kan ersättas av andra bisfenoler i varor. De är inte reglerade på samma sätt men studier tyder på att de har liknande hormonstörande egenskaper som bisfenol A. Bland de hormonstörande ämnena på SIN-listan finns fem bisfenoler utöver bisfenol A, exempelvis bisfenol F och bisfenol S.

Bisfenoler kan förekomma i till exempel vattenflaskor, pipmuggar, tallrikar, förvaringskärl, leksaker, plastbeläggning inuti konservburkar, kopieringspapper, epoxylim och epoxyfärger.

Bromerade flamskyddsmedel

Det finns ett stort antal olika flamskyddsmedel och många innehåller brom. Flamskyddsmedel blandas in i plaster och textilier för att hindra eller fördröja att de börja brinna. Därifrån kan de läcka ut för att spridas i luften och ansamlas i damm. De bromerade flamskyddsmedlen bryts ner mycket långsamt i naturen. De är fettlösliga och ansamlas i våra kroppar. Studier har visat att vissa flamskyddsmedel kan vara hormonstörande, skadliga för fortplantningsförmågan och cancerframkallande.

Flamskyddsmedel kan finnas i exempelvis elektronisk utrustning, datorutrustning (både i plasten och elektroniken), textilier och stoppade möbler.

Högfluorerade ämnen

Högfluorerade ämnen, PFAS, är ett samlingsnamn för en stor grupp av ämnen som bryts ner mycket långsamt i naturen och har även förmågan att ansamlas i kroppen.

Vissa är skadliga för fortplantningsförmågan och misstänkt cancerframkallande. PFOS och PFOA är exempel på ämnen som ingår i denna grupp. PFOS är sedan 2008 förbjuden i produkter som tillverkas i EU. PFOS och PFOA är även reglerade internationellt genom Stockholmskonventionen. För andra varianter

av högfluorerade ämnen finns dock inte samma restriktioner. Inom EU pågår arbete för att begränsa PFAS som grupp. Exempelvis förbjuds ca 200 av dessa ämnen 2023.

Högfluorerande ämnen används för att ge varor vatten-, smuts- eller fettavvisande egenskaper och används i en mängd olika varor och produkter. De kan finnas i ytterkläder och skor, möbler och mattor, kosmetika eller på köksmaterial som bakplåtspapper, muffinsformar och husgeråd samt som non-stickbeläggning i grytor, stekpannor och bakformar.

Högfluorerande ämnen har varit mycket uppmärksammade de senaste åren bland annat eftersom de återfunnits i dricksvatten på flera ställen i Sverige.

Metaller

Skadliga metaller, som till exempel bly, nickel, kadmium, kvicksilver och krom, kan bland annat ge upphov till negativa effekter på nervsystemet och dess utveckling, till exempel den mentala utvecklingen och inlärningsförmågan. Andra effekter är till exempel benskörhet, skador på njurarna, påverkan på fortplantningsförmågan samt cancer. Bly, kadmium och kvicksilver tillhör de farligaste ämnena och har så farliga egenskaper att de ska fasas ut.

De skadliga metallerna kan finnas i många olika varor, exempelvis smycken, läder och elektronik. I smycken kan till exempel nickel, kadmium och bly förekomma. Merparten av allt läder är garvat med krom, men det finns alternativa metoder i form av vegetabilisk garvning. Elektronik kan bland annat innehålla kvicksilver, kadmium och bly.

Antimikrobiella ämnen

Det förekommer att varor och produkter behandlas med antimikrobiella ämnen för att motverka tillväxt av mikroorganismer som bakterier och svampar. Sådan behandling är i de flesta fall inte nödvändig och kan påskynda utvecklingen av resistenta mikroorganismer. Risken är då att medel som kan vara nödvändiga för hygien och hälsa i andra sammanhang, till exempel inom sjukvård, inte längre har någon effekt på

de mikroorganismer de ska motverka. Antimikrobiella ämnen har också visat sig kunna skada de bakterier som behövs för att rena vatten i reningsverk. Exempel på ämnen med antimikrobiell effekt är triklosan, triklokarban samt silver och silverföreningar. Dessa bryts dessutom ner mycket långsamt eller inte alls i naturen.

Antimikrobiella ämnen kan förekomma i bland annat textilier, leksaker, datortangentbord, mattor, vitvaror, madrasser, skärbrädor och hygienartiklar.

Varor och produkter som innehåller antimikrobiella ämnen kan till exempel betecknas "antimicrobial", "for lasting freshness", "hygienic protection", "treated against odour". Sådana specialfunktioner innebär ofta att skadliga kemikalier är tillsatta i varan.

Fakta om plast

Plast är på många sätt ett fantastiskt material som kan användas till nästan alla typer av varor. Plaster består av byggstenar, monomerer, som sätts ihop till långa kedjor, polymerer.

Plastpolymerer i sig är oftast inte farliga men i plasten kan det finnas rester av de ingående monomererna och olika tillsatssämnen som kan ha skadliga egenskaper.

Plaster kan innehålla en mängd olika tillsatskemikalier som till exempel mjukgörare, antioxidanter, stabilisatorer, antimikrobiella ämnen, flamskyddsmedel och färgämnen. Det finns flera hundra olika plastmaterial och det går inte att täcka in alla i denna handledning. Nedan beskrivs de vanligaste.

Polyetylentereftalat (PET)

PET-plast känner de flesta till. Det är en slitstark plast som kan användas många gånger. PET används bland annat i dryckesflaskor, textilfibrer (polyester) och matförpackningar. PET innehåller vanligtvis inga skadliga tillsatssämnen och ses som en säker plast.

Polyeten (PE)

Polyetenplaster delas in i olika grupper beroende på densitet och finns bland annat som PE-LD, polyetenplast med låg densitet, och PE-HD, polyetenplast med hög densitet. Polyetenplast används bland annat till plastpåsar, beläggning i mjölkpaket, plastfilm, plastlådor, plastflaskor, livsmedelsförpackningar, leksaker, husgeråd och vattenledningsrör. PE anses vara en säker plast, men den bör inte värmas upp.

Polypropen (PP)

Polypropen är genomskinligt och flexibelt och används bland annat till livsmedelsförpackningar, plastfilm för livsmedel, leksaker, hushållsartiklar, vattenrör och inom bilindustrin. Ren polypropen anses vara säker i kontakt med livsmedel och tål upphettning.

PVC (polyvinylklorid)

PVC tillverkas av vinylklorid som är cancerframkallande. PVC är också det plastmaterial som kräver mest tillsatssämnen och har ett

mycket brett användningsområde eftersom den, beroende på vilka ämnen som tillsätts, kan få många olika egenskaper. PVC är en hård plast och mjukgörare tillsätts för att göra plasten mjuk och formbar.

PVC-plast kan innehålla upp till 50 procent mjukgörare, till exempel ftalater. Tillsatssämnen i PVC är inte bundna till plasten och läcker därmed ut. Eftersom vissa tillsatssämnen kan ge negativa effekter på människors hälsa, så bör användningen av PVC minimeras. PVC är också problematisk ur miljösynpunkt under hela dess livslängd, från tillverkning till avfall.

PVC används till exempel i byggprodukter, medicinska varor (exempelvis blodpåsar, dialysslangar), leksaker, väskor, skor, golvmattor, livsmedelsförpackningar, plastfilm, vaxdukar, regnkläder, uppblåsbara badleksaker, konstläder med mera.

Polystyren

Polystyren är uppbyggt av styren som misstänks vara hormonstörande. Det används bland annat i livsmedelsförpackningar, plastmuggar, köksmaskiner, leksaker och cellplastförpackningar.

Polykarbonat (PC)

Polykarbonat tillverkas av bisfenol A som är hormonstörande. Det är en genomskinlig, hård plast som ofta finns i livsmedelsförpackningar, tillbringare, CD-fodral och nappflaskor. Bisfenol A är förbjudet i nappflaskor och barnmatsburkar men finns fortfarande i andra livsmedelsförpackningar, till exempel i beläggningen på insidan av konservburkar.

Övriga miljöaspekter

Förutom att plast kan innehålla kemikalier som kan vara skadliga för människor och miljön, så finns det andra aspekter som gör att det är bra att försöka minska mängden plast som köps in.

Klimatpåverkan

Plast framställs till övervägande del av fossil råvara, så oavsett om plasten innehåller farliga kemikalier eller inte, så är plast problematiskt ur ett klimatperspektiv. Omkring åtta procent av världsproduktionen av råolja går till plastproduktion, varav hälften som råmaterial till plasten och hälften till energin i produktionen för plastframställningen. En liten, men ökande mängd plast, tillverkas av biomaterial.

Det ska påpekas att plast även har positiva effekter när det gäller att minska klimatpåverkan. Exempelvis så väger plastförpackningar mindre än andra förpackningar, vilket innebär en lägre bränsleförbrukning vid transport. Det är viktigt att plastförpackningar återvinns så länge som det är möjligt för att minska deras klimatpåverkan. Under 2015 återvanns 40 procent av alla plastförpackningar i Sverige. Resterande, alltså mer än hälften, eldades upp i förbränningsanläggningar och blev till fjärrvärme och el. Förbränningen bidrar däremot till utsläpp av koldioxid, som bidrar till global uppvärmning.

Brandsäkerhet

Även ur brandsynpunkt är det klokt att minska mängden plast. Plaster är i allmänhet lättantändliga, utvecklar mycket rök och droppar ofta när de brinner.

Enligt MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) har tiden det tar för övertändning vid brand minskat från 15 minuter på 1950-talet till 3 minuter idag. Detta beror helt och hållet på all plast som nu finns i våra hem.

För att hindra att plast börjar brinna tillsätts ofta flamskyddsmedel som i sig kan vara skadliga för människors hälsa eller miljön. Och trots tillsats av flamskyddsmedel kan plast ändå brinna. Genom att minska mäng-

den plast förlängs tiden till övertändning och dessutom minskar behovet av skadliga tillsatser.

Nedskräpning

Det tar mycket lång tid för plast att brytas ner i naturen och även om det bryts sönder till mindre och mindre bitar finns de minsta partiklarna (mikroplast) kvar under oöverskådlig tid och mängden i miljön ökar. Detta bidrar till ett stort globalt nedskräpningsproblem.

Nedskräpningen är ett mindre problem i Sverige, där plast till största delen förbränns eller återvinns, men nedskräpning förekommer även här. Ungefär hälften av all plast som tillverkas används i engångsmaterial som till exempel förpackningar och konsumentartiklar. Vi bidrar genom vår konsumtion till att upprätthålla en stor efterfrågan på plastprodukter.

Genom att försöka välja andra material kan vi påverka tillverkare till att gå över till mer miljövänliga alternativ.

Foto: Pexels

Märkningar för kemikaliesmarta val

I tabellen finns de märkningar som har betydelse när det gäller kemikalieinnehåll i de varu- och produktgrupper som omfattas av den här vägledningen. I Proceedo finns symbolen gröna lövet som visar om en vara eller produkt har en miljö- eller kvalitetsmärkning. Tänk på att kontrollera att det gröna lövet står för en miljömärkning och inte någon annan kvalitetsmärkning när du söker på en vara eller produkt.

Ibland kan en vara eller produkt ha en miljömärkning även om den inte är markerad med ett grönt löv. Det kan bero på att leverantörerna själva ansvarar för att deras varor och produkter får rätt märkning i Proceedo. Det kan även bero på att alla märkningar inte ingår i gröna lövet, till exempel Astma- och allergiförbundets märkning.

Se även [Märkningsguiden](#) från Hallå Konsument för mer information samt en överblick över de vanligaste märkningarna.

Figur 4. Märkningar för kemikaliesmarta val

Märkning	Bra miljöval	Svanen	EU Ecolabel	Asthma Allergy Nordic (f.d. Svalan)
Symbol				
Produkttyp	Övergripande	Övergripande	Övergripande	Rengörings- och hygieniska produkter
Kriterier	En lång rad miljökrav, bland annat kemikalieinnehåll, anpassade efter produktkategori.	En lång rad miljökrav, bland annat kemikalieinnehåll, anpassade efter produktkategori.	En lång rad miljökrav, bland annat kemikalieinnehåll, anpassade efter produktkategori.	Produkterna ska vara fria från allergener, parfym och irriterande ämnen
Finns varor och produkter med i Proceedo?	Ja, främst för rengöringsmedel.	Ja, för flera typer av produkter till exempel rengöringsprodukter, möbler, kontorsmaterial och kläder.	Ja, främst för papper till exempel torkpapper, näsdukar och liknande.	Ja, främst för tvättmedel. Sök på "astma och allergi".
Ingår i gröna lövet?	Ja	Ja	Ja	Nej

Mer information hittar du på:

www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval

www.svanen.se

www.svanen.se/Om-EU-Blomman

www.asthmaallergynordic.com

Figur 5. Märkningar för kemikaliesmarta val

Märkning	GOTS	Oeko-Tex	TCO Certified	Der Blaue Engel/ Den blå ängeln
Symbol				
Produkttyp	Textil	Textil	IT-produkter till exempel bildskärmar, datorer, projektorer och headsets.	Övergripande. Tysk märkning som börjar bli vanligare i Sverige.
Kriterier	Ekologiska naturfibrer. Begränsning av skadliga kemikalier och utsläpp i både produktionskedjan och i den färdiga produkten.	Oeko-Tex har flera märkningar, till exempel Standard 100 som begränsar skadliga ämnen i olika textilier.	Krav på bland annat miljöpåverkan i form av farliga ämnen och kemikalier.	En lång rad miljökrav, bland annat kemikalieinnehåll, anpassade efter produktkategori,
Finns varor och produkter med i Proceedo?	Ja, för olika textilier inklusive kläder. Sök efter "GOTS".	Ja, för olika textilier. Sök efter "Oeko-Tex".	Ja, produkterna hittas lättast genom avancerad sökning.	Ja, främst för lekplats- och parkutrustning.
Ingår i gröna lövet?	Nej	Nej	Ja	Ja

Mer information hittar du på:

www.global-standard.org

www.oeko-tex.com/en

<https://tcocertified.com/sv>

www.blauer-engel.de/en

Vanliga begrepp inom upphandling och kemikalier

Avtalslöshet

Ibland händer det att staden är avtalslös inom olika avtalsområden. Det kan bero på att ett avtal överprövas eller att det inte finns någon leverantör som kan erbjuda den efterfrågade produkten. Trots avtalslöshet så är det tillåtet att köpa in särskilt viktiga varor, produkter och tjänster om det krävs för att kunna bedriva en viss verksamhet. En verksamhet kan också göra direktupphandling om kriterierna för detta uppfylls.

Direktupphandling

Om den vara eller produkt du behöver inte finns på ramavtal, kan du göra en direktupphandling. Direktupphandling får göras om det som ska köpas in har ett lågt värde, mindre än 615 312 kronor per år (2021), och om det finns synnerliga skäl. Minst tre leverantörer bör tillfrågas och valet ska dokumenteras. På temasidan Inköp och upphandling på stadens intranät finns information om hur du går tillväga vid en direktupphandling.

I Göteborgs Stads riktlinje för [Inköp och upphandling](#) finns vägledning för dokumentation. Information finns även på [Upphandlingsmyndighetens webbplats](#). Du kan också kontakta [förvaltningen inköp och upphandlings kundservice](#) för att få hjälp. Tänk på att du som direktupphandlar själv ansvarar för att ställa relevanta krav enligt riktlinjen för inköp och upphandling, exempelvis krav på innehåll av kemikalier. Dessutom behöver du följa upp de krav som du har ställt.

Gröna lövet

Det gröna lövet är en symbol i Proceedo som visar om en vara eller produkt har en miljö- eller kvalitetsmärkning. För att få reda på exakt vilken märkning den har så klickar du på den blåa informationssymbolen. I avsnittet "Märkningar för kemikaliesmarta val" hittar du de märkningar som har betydelse ur kemikaliesynpunkt.

Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling

Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling gäller vid all upphandling och alla inköp av varor, tjänster och entreprenader för staden. I riktlinjen fastställs bland annat att upphandlade ramavtal ska användas i första hand och att staden genom att ställa krav vid sina inköp ska bidra till en hållbar stad.

Kandidatförteckningen

[Kandidatförteckningen](#) är en lista kopplad till EUs kemikalielagstiftning, Reach, där ämnen som har särskilt hälso- eller miljöfarliga egenskaper finns upptagna, så kallade SVHC-ämnen. Nya ämnen förs kontinuerligt upp på listan och ämnen på listan förs efterhand över till bilaga XIV i Reach, vilket innebär att det krävs tillstånd för att använda dem.

Leksaksdirektivet

Direktiv 2009/48/EG om leksakers säkerhet, även kallat [leksaksdirektivet](#), är EU:s lagstiftning för att se till att leksaker är säkra och omfattar bland annat, sedan 2013, krav på kemikalieinnehåll. Direktivet har införts i svensk lagstiftning genom lag (2011:579).

Prioriterade riskminskningsämnen

Prioriterade riskminskningsämnen har farliga egenskaper men innebär en mindre risk jämfört med utfasningsämnen. Det är exempelvis ämnen som kan vara cancerogena, mutagena eller reproduktionstoxiska, giftiga eller allergiframkallande.

Proceedo

Proceedo är stadens e-handelssystem för inköp och fakturahantering. I Proceedo finns de ramavtal som förvaltningen inköp och upphandling slutit och i systemet sker beställningar och hantering av fakturor. Tänk på att det finns kommentarsmöjligheter i Proceedo, använd gärna den om du har synpunkter eller frågor gällande ett avtal, en leverantör eller en vara eller produkt. Kommentarfunktionen når du genom att klicka på infosymbolen i leverantörsfältet. Det är förvaltningen inköp

och upphandling som tar emot alla kommentarer.

Ramavtal

Ett ramavtal talar om vilka ramvillkor som gäller för avtalet. I ramavtalet finns fastställda priser och villkor. Genom att inköpare inte behöver göra egna upphandlingar så ger det besparingar i både tid och administrativa kostnader.

Förvaltningen inköp och upphandling har uppdraget att teckna ramavtal inom områden där det finns ett gemensamt behov i staden. Alla ramavtal finns samlade i Proceedo. Om en vara, produkt eller tjänst finns på ramavtal ska dessa alltid användas. När du gör inköp från det sortiment som finns med i kommunens upphandlade avtal kallas det att du gör ett avrop från ett ramavtal. Om det är så att de produkter du vill köpa in inte finns med i något ramavtals sortiment ska du kontakta förvaltningen inköp och upphandling.

Reach

[Reach](#), som står för Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier), är den europeiska ramlagen för kemikalier.

SIN-listan

SIN-listan, Substitute It Now, är framtagen av [ChemSec](#), som är en icke-vinstdrivande organisation. Ämnena på listan väljs utifrån kriterierna för SVHC-ämnena i Reach. Syftet med listan är att hjälpa företag och organisationer att fasa ut farliga ämnen och att påskynda lagstiftningsprocessen.

SVHC

SVHC står för Substances of Very High Concern, det vill säga särskilt farliga ämnen som ger mycket stora betänkligheter. Det är ämnen som är upptagna på kandidatförteckningen och som kan bli föremål för tillståndsprövning genom Reach.

Tummen upp

På de flesta ramavtal finns ett upphandlat sortiment med förmånliga priser. Detta sortiment är baserat på de varor och tjänster som staden köper extra mycket av. I Proceedo är dessa produkter märkta med tummen upp-symbolen. Det är även på detta sortiment som specifika krav ställs, exempelvis

krav på kemikalieinnehåll, och alltså är det även detta sortiment som förvaltningen inköp och upphandling granskar utifrån ställda krav.

Utfasningsämnen

Utfasningsämnen är ämnen som har så allvarliga egenskaper att de inte bör användas. Det är exempelvis ämnen som kan vara cancerogena, mutagena eller reproduktionstoxiska, särskilt farliga metaller, hormonstörande ämnen eller kraftigt allergiframkallande.

Verksamhetsspecifik upphandling

Vissa verksamheter gör egna upphandlingar av ramavtal eftersom de har, för staden, specifika behov. De ansvarar då själva för att ställa krav på kemikalieinnehåll i upphandlingen samt att ha rutiner för att följa upp kraven.

Tänk på att de krav som ställs ska vara möjliga att följa upp. Du kan vända dig till [förvaltningen inköp och upphandling](#) för att få hjälp med egna upphandlingar. Dessutom har [Upphandlingsmyndigheten](#) tagit fram färdiga krav för vissa varor och tjänster samt förslag på verifikat för uppföljning som du också kan ta hjälp av.

Vill du veta mer?

Här finns tips på dokument och länkar till webbplatser där du kan hitta mer information om det som tas upp i vägledningen. Faktauppgifter i handledningen kommer också i huvudsak från dessa källor.

Göteborgs Stad

[Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling](#) finns under styrande dokument på intranätet.

På temasidan [Miljöarbete i staden](#) finns följande information:

- Vägledning för Göteborgs Stads strategiska kemikaliearbete
- Handledning för kemikaliearbete
- [Vägen till en giftfri förskola](#)
- [Kretslopp och vattens stöd för att förebygga avfall](#)

På intranätetsida [Hela staden](#) finns följande information:

- [TAGE](#), stadens interna annonsplats för möbler och utrustning
- [Förvaltningen inköp och upphandlings](#) sida har information om allt som rör inköp och upphandling, inklusive utbildningar.

Kemikalieinspektionen, www.kemi.se

Under rubriken Kemikalier i vardagen samlar Kemikalieinspektionen sina råd för kemikaliesmarta val och säker hantering av kemiska produkter.

Upphandlingsmyndigheten, www.upphandlingsmyndigheten.se

På Upphandlingsmyndighetens webbsida finns bland annat information om vad som gäller vid direktupphandling samt stöd för hållbar upphandling.

MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, www.msb.se

Sök på Lös inredning och flamskyddsmedel för att läsa mer om brandkrav och vad man bör tänka på när det gäller inredning och brandskydd.

Kontakt

Telefon:
031-365 00 00

E-post:
miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se